

Minister Somers, hoe moet het verder met onze gemeenteraden?

Onder de titel 'Sire, er is geen parlement meer' legt Marc Reynebeau in De Standaard van 31 maart 2021 de vinger op de wonde. Hij verwijst naar De Tijd die het bestaan van een 'zwijgakkkoord' in het Vlaams Parlement onthulde. Voor meerderheidsfracties is het verboden om resoluties of voorstellen van decreet goed te keuren als niet alle coalitiepartners dat willen. M.a.w. de coalitiepartijen bepalen wat hun fracties mogen denken. Of ze mogen denken wat ze willen als ze dat maar verborgen houden. Hoeft het dan nog te verbazen, zo merkt Reynebeau terecht op, dat het vertrouwen in de politiek, in de politieke partijen diep is gezakt? Jaren geleden al vergeleek Herman De Croo het werk in de oppositie met een hometrainer: hoe hard je ook trapt, je komt geen meter vooruit. Het enige voordeel van oppositiewerk is wel dat je tenminste nog mag trappen, terwijl leden van de meerderheid vaak noodgedwongen de benen moeten stilhouden.

Is het op lokaal vlak anders? Helemaal niet. Wie is de politieke 'baas' in de gemeente? Is het de gemeenteraad die, theoretisch gezien, beschouwd wordt als de hoeksteen van de lokale democratie? Neen. Ook lokaal zwaait het college van Burgemeester en Schepenen de scepter. Al te vaak hoor en lees je dat je als lid van de oppositie weliswaar mag tussenkomen maar dat het niet meer is dan ritueel mopperen terwijl de gemeenteraadsleden uit de meerderheid ritueel mogen legitimeren. In een cartoon las ik: 'Ik heb de vergadering héél goed voorbereid. Kijk, hier zijn alle opmerkingen die jullie moeten maken.' Recentelijk wees Joke Scheerder, gemeenteraadslid in Sint-Martens-Latem die haar gemeente verlaat omdat ze geen betaalbare woning vindt, erop dat het 'vanuit de oppositie niet evident is om een stempel te drukken op het beleid'.

Ook in het burgemeestersonderzoek van Radio 2 en het Centrum voor Lokale Politiek van de Universiteit Gent over één jaar coronacrisis vinden we een aantal opvallende cijfers. 37,6% van de Vlaamse burgemeesters stelt dat de rol van de gemeenteraad eerder klein tot heel klein was, 48% groot noch klein, 13,7% eerder groot en 0,7% heel groot. Op de vraag of de gemeenteraad actief geïnformeerd wordt over de aanpak van de coronacrisis antwoordt 56% eerder eens, 31,8% helemaal eens. Het gaat hier over informatieverstrekking, niet over beleidsvoering. Misschien enigszins 'geruststellend' is het feit dat, althans volgens de burgemeesters, het coronabeleid van de gemeente gesteund wordt door meerderheid en oppositie. 50% is het hiermee eerder eens, 31,2% helemaal eens. Opvallend is trouwens dat 9% van de burgemeesters aanhaalt dat er minder gemeenteraadsvergaderingen waren dan gepland. Dat ook de kwaliteit van het politieke debat inschiet bij de coronamaatregelen hoeft geen betoog. Discussiëren via allerhande digitale wegen is niet meteen bevorderlijk. Uit het burgemeestersonderzoek bleek dat 81,3% van de gemeenteraden, om begrijpelijke redenen, enkel nog digitaal vergaderden het voorbije jaar.

Op lokaal vlak komen we dus tot dezelfde vaststelling als op de hogere politieke niveaus. De 'parlementen' worden weggespeeld door de 'regeringen'. Dit is verontrustend. Nochtans lijkt het in crisistijden toch des te belangrijker dat volksvertegenwoordigers hun rol volop kunnen opnemen?

Hieraan moet er dringend iets gedaan worden. De vraag is, ongetwijfeld ook voor Vlaams minister van Binnenlandse aangelegenheden Somers, wat? Evidente antwoorden zijn er nu eenmaal niet.

In het verleden werden al pogingen ondernomen. Een goed initiatief was alvast de ‘eigen’ voorzitter van de gemeenteraad. Sinds een aantal jaren is dit niet meer automatisch de burgemeester. Ondanks, ook mijn, initieel scepticisme is dit globaal een goede zaak gebleken voor het politieke debat. Het is meer geworden dan een extra ‘post’ in de coalitiebesprekingen.

Een discussie die zeker verder op de politieke agenda moet blijven, is het statuut van de gemeenteraadsleden. Goed menende raadsleden, en zo zijn er heel veel, kunnen dit niet meer tussen de soep en de patatten doen. De kenniskloof met het college dreigt onoverbrugbaar te worden. Een halftijdse wedde voor raadsleden in de grootste gemeenten blijft zeker een mogelijkheid. Tegelijk kan men de discussie voeren over het aantal raadsleden.

Sommigen zullen ongetwijfeld ook pleiten voor meer administratieve ondersteuning naar Nederlands model: een raadsgriffier die de raad en de door de raad ingestelde commissies bij de uitoefening van hun taak bijstaat. Ik meen dat de huidige lokale administratie hier al haar rol vertolkt en waar nodig nog extra kan vervullen.

Moeten we dan niet vooral kijken naar de politici zelf en in het bijzonder naar de politieke partijen? Geldt er immers geen ijzeren partijtucht? Ondanks het feit dat partijpolitiek ook een vorm van teamsport is en dissidente stemmen in fractievergaderingen en zelfs in commissievergaderingen vaak kunnen weerklinken, blijft het, zeker voor raadsleden uit de meerderheid, quasi not done om in een gemeenteraadzitting een tegengeluid te bieden. Bijkomend probleem hierbij is ongetwijfeld ook de media. Van zodra er een tegenstem weerklinkt, is dit plots wereldschokkend nieuws terwijl het de gewoonste zaak van de wereld zou moeten zijn. Al te vaak wordt dan echter het label van politici als een bende ruziemakers gekleefd. Als we dan weten dat de kiezers niet houden van ‘ruziemakers’ dreig je natuurlijk al snel in een vicieuze cirkel terecht te komen.

Niettemin. We moeten het debat voeren. Om het min of meer met de woorden van Brihang te schrijven: de gemeenteraadsleden moeten toch een steentje in de schoen van het College van Burgemeester en Schepenen (kunnen) zijn. Pas dan zullen zowel gemeenteraad en het college weten waarom ze bestaan. ‘Der zit een steentje in m’n schoen, maar kzien der al gewend aan ’T Is daardoor da’ik ’t gevoel heb da’k besta.’ We moeten vooral vermijden dat raadsleden zich de vraag stellen: ‘waarom doe ik het nog?’.